

Közel 130 évvel ezelőtt, egy tizenhét éves fiatalember írt egy drámát. Azután írt még többet is, és ma a világirodalom legnagyobb szerzői között tartják számon. Anton Pavlovics Csehov. Az Örkény István Színház újabb előadása az ő első, sokáig elveszettnek hitt darabját mutatja be Önöknek abban a meggyőződésben, hogy fontos feladata a száz, vagy akár több száz éve feltett kérdésekre a most színházba járókkal együtt válaszokat keresnie. Klasszikus értékek korszerű interpretációja: a színházi munka egyik legnagyobb kihívása. Tartsanak velünk.

A mai estéhez jó szórakozást kíván a

SIEMENS

Innovációk világhálózata

AZ ÖRKÉNY ISTVÁN SZÍNHÁZ KIEMELT TÁMOGATÓJA A

SIEMENS

„Gyakran szememre hányták, még Tolsztoj is, hogy semmirekellőkről írok, mert nincsenek pozitív hőseim, forradalmáram, Nagy Sándoraim... De honnan tegyek szert rájuk? ... Fiatal korunkban lelkesen csiripelünk, mint a verebek a szemétdombon, de ha negyvenévesek leszünk, már öregek vagyunk, és kezdünk a halálra gondolni. Szép kis hősök vagyunk!”

(Csehov)

A darab története

A kézirat tizenegy házilagos készítésű, cérnával összefűzött füzetből áll. Az első füzetből két lap hiányzik: az első, minden jel szerint a címet közlő oldal, és az első felvonás 4. jelenetének egy részlete.

A piszkozat jelentős szerzői módosításokat tartalmaz, elsősorban húzásokat: kézzel, pirossal, aztán grafit ceruzával, végül világoskék tintával. Számos esetben a húzások helyett új szöveg olvasható, és új lapokat ragasztottak a régiekre. A javítások különböző időben keletkeztek. Az első, üres oldalon ceruzával írott sorok, Csehov kézírásával, amelyeket nem sikerült tökéletesen kiradírozni: „*Itt küldöm Önnek... Marija Nyikolajevna. Ne ijedjen meg. A felét már kihúztam. Sok helyütt... még szükség van... Tisztelője, A. Csehov.*” Jermolovához, a moszkvai Kis Színház vezető színésznőjéhez szólnak ezek a sorok, akinek Csehov személyesen vitte el a darabnak azt a példányát, amit piszkozat alapján fivére, Mihail Csehov tisztázott le.

Nem tudjuk, mit válaszolt a színésznő, tény viszont, hogy a darabot akkor nem adták elő, a válasz nyilván elutasító volt, a példányt visszaküldték. Csehov ekkor apró darabokra tépte ezt a kéziratot. Soha többé nem említette sem levélben, sem szóban – és még hosszú évekkel Csehov halála után sem tudták, hogy létezik. Az orosz irodalmi közvélemény először 1914-ben értesülhetett arról, hogy Csehov fiatalkori színdarabja esetleg mégsem semmisült meg. A lehetőség, hogy a tragikusan korán elhunyt írónak lehet még egy, addig ismeretlen darabja, jóformán lázba hozta a kortársakat.

Az első hiteles bizonyítékot a műről Alekszandr Csehov 1878. október 14-én kelt levelében találjuk, amit Moszkvából küldött öccsének, Antonnak: „*Emlékeztetsz az „apátlanul”-ra. Szándékosan hallgattam. Magamról tudom, milyen drága a szerzőnek a saját szülőtte, hát ezért...*”

Ha úgy vesszük, az "apátlanul"-ban van két zseniálisan kidolgozott jelenet, de egészében megbocshatatlan hazugság, még ha ártatlan is. Ártatlan, mert tiszta világnézeted legmélyéből fakad. Azt, hogy a drámád hazug, te magad is érezted, még ha bizonytalanul és ösztönösen is, egyébként pedig, annyi erőt, energiát, szeretetet és szenvedést áldoztál rá, hogy ilyet többé nem fogsz írni. A kidolgozottság és a drámai erő (esetben) elegendő még nagyobb teljesítményhez is, még tágabb keretek között. Ha akarod, valamikor írok még a darabodról komolyabban és konkrétan is, de most csak az elnézésed kérem, hogy mindezt ilyen élesen mondtam el. Tudom, hogy ez rosszul esik neked – de mit tegyünk – kérdeztél, én válaszoltam, mást nem írhattam, mert képtelen lennék hazudni neked, amikor lelked legkedvesebb megnyilvánulásáról van szó." Az „apátlanul” szó kisbetűvel szerepel Alekszandr Csehov levelében, de időjelben, tehát egyértelműen a címre utal.

Mihail Csehov, Anton másik fivére, 1907-ben jelentette meg először visszaemlékezéseit, ahol említést tett Anton Csehov korai írásairól. "Hetedik osztályos korában Anton Pavlovics írt egy nagy lélegzetű drámát „Apátlanul” címen, és egy szörnyen vicces bohózatot, a "Nem hiába kárált a tyúk"-ot ... de ezeket megsemmisítette."

Tény tehát, hogy Anton Pavlovics Csehov 18 éves korában már szerzője volt egy „Apátlanul” címet viselő színdarabnak.

Azt, hogy a kézirat fennmaradhatott, 1914-ben, a Csehov halálának tizedik évfordulója alkalmából megjelenő cikkek egyike vette fel először. A „Russzkije vedomosztyi (Orosz hírlap) című újság, egy bizonyos N. tollából a következő cikket jelentette meg: „Az a helyzet, hogy a darab kézírata még annál sokkal később is létezett, hogy a visszaemlékezések szerint Csehov végrehajtotta ezen a drámáján a halálos ítéletet. Ha pedig ez így van, akkor egyáltalán nem zárható ki a lehetősége annak, hogy a kézirat megvan, és túlélte szerzőjét. Mihail Pavlovics Csehov, a visszaemlékezés írója elmeséli, hogy ő másolta le a darabot, hogy az a példány volt Jermolovánál, amit ő tisztázott le, és ugyanez a példány lett darabokra tépve. De a Csehov által írt eredeti kézirat nyilvánvalóan nem jutott ugyanerre a szomorú sorsra."

Egy héttel később ugyanabban az újságban megjelent egy másik cikk, Z. aláírással. „néhány nappal ezelőtt a Russzkije vedomosztyiban olyan közlemények és elképzelések jelentek

Csehov szülei

meg, amelyek arra engednek következtetni, hogy Csehov ifjúkori darabja, melyet állítólag a szerző megsemmisített, valójában nem semmisült meg, és hogy ebből következően a dráma kézírata mind a mai napig fennmaradt. Annak a személynek az elbeszélése alapján, akinek nem oly rég alkalmá volt elolvasni a színdarabot, a teljesség igénye nélkül közzétehetünk néhány részletet a drámáról, tartalmának főbb körvonalairól, és a benne szereplő karakterekről. A darabban, amelyet Csehov cím nélkül hagyott hátra (legalábbis semmilyen erre utaló jel nem maradt fenn), embrionális állapotban, elég világosan felismerhető néhány későbbi csehovi mű. ... Ez a technikailag korántsem tökéletes, de a csehovi tehetség jelét viselő ifjúkori színdarab legközelebb talán az „Ivanov”-hoz áll".

Újabb egy hónap elteltével Jaltán, Marija Csehova, az író húga a következőket közölte a Moszkovszkaja Gazeta egyik újságírójával: „Nemrég, bátyám iratainak rendezése közben találtam egy nagy lélegzetű, cím nélküli színdarabot, amely az 1880-as években íródott."

De a darabot még ekkor sem publikálták, a kézirat egy bank széfjébe került, és csak kilenc évvel később, 1923-ban jelent meg nyomtatásban, „A.P. Csehov kiadatlan színműve” címen. A megjelenés után Mihail Csehov bejelentette, hogy a darab azonos azzal, amelyet ő másolt le az 1880-as évek elején, Apátlanul címmel.

A Csehov műveit gyűjteményes kiadásba foglaló, 1929-ben megjelenő kiadványban a dráma szövege már ezen a címen jelent meg. (N. Belcsikov nyomán, 1986. Moszkva)

A darab szövegét – noha nem feltétlenül mindig Apátlanul címen – 1928-ban lefordították és bemutatták Németországban, 1929-ben Prágában, 1930-ban Angliában, 1940-ben New York-ban.

Anton Pavlovics Csehov

Jean Vilar 1956-os – „Az az őrült Platonov” címen játszott – előadása után valóságos Platonov-hullám söpört végig a világ színpadain, és azóta évről-évre a leghíresebb rendezők (többek között Giorgio Strehler, Basil Ashmore, Luc Bondy, Patrice Chereau, Nyikita Mihalkov, Lev Dogyin) és társulatok fogalmazzák meg saját „Apátlanul/Platonov/Cím nélküli darab” elképzelésüket.

A Szovjetunióban 1957-ben került először színre.

A magyarországi ősbemutató 1963-ban volt, a darabot Horváth Jenő rendezte, Egerben.

Apátlanul, avagy a Platonov

Csehov drámáiban az emberek a lemondás jegyében élnek. Mindenekelőtt a jelenről és a kommunikációról való lemondás jellemzi őket: lemondásuk a valóságos találkozás boldogságáról. Ez a rezignáció, melyben sóvárgás és ironia egy közép-utas tartássá egyesül, egyúttal meghatározza a formát és vele Csehov helyét is a modern dráma fejlődéstörténetében.

(Peter Szondi: A modern dráma elmélete, 1956)

A darabban, ha még nem is teljesen letisztultan, de szerepel minden olyan jelenség, amely a későbbi „nagy” Csehov drámák velejét fogja adni. Megjelenik a „Cseresznyés kert” történetének alapjául szolgáló eladósodás, a falusi birtok elvesztésének lehetősége, a hitelezőknek való kiszolgáltatottság és a változásra való képtelenség. Fel tűnik témaként az „Ivanov” egyik központi problémaköre: az antiszemitizmus, illetve a zsidó üldözöttségi tudat és az abból adódó kompenzáció. A drámát átszövi a nemzedékek között húzódo ellentétek egész sora, amely a „Sirály”-ban köszön majd vissza. Az Apátlanul hősei eltékozolt életű figurák, akik semmire se vitték, akárcsak az „Ivanov” és a „Ványa bácsi” szereplői. Megjelenik a vidéken elfásuló, tönkremenő orvos figurája Trileckij személyében,

akit a „Ványa bácsi”-ban majd az egyik főszereplőként, Asztrovként látunk viszont. Szofja Jegorovna szavai pedig mintha egyenesen a „Három nővér”-ben hangzanának el: „Új életet kezdünk ...A saját kenyerünket fogjuk enni, a verítékünket ontjuk majd, kérges lesz a tenyerünk... Dolgozni fogok.”

(Várady Zsuzsa: Platonov gépzongorára, 2006)

Többnyire csak a drámai vállalkozó – szentségtelenség lenne „író”-nak nevezni – görcsös arcát látom magam előtt, aki száz, vagy ötven előadásra számítva hízleg az örök nyárspolgárnak... Csehov nem ezt teszi. Ő a reménytelen nyárspolgárnak nem ad se reményt, se szíves kalandot, se regebeli milliókat, hanem megmutatja, milyen a maga valójában.

(Kosztolányi Dezső: Színház, 1920)

A szavakat társaságban, és nem a magányban mondják ki... ezek a rezignált önelemzések, melyeket szinte minden szereplő külön-külön önt szavakba, ezek éltetik a művet. De ezek a szavak mégis magányossá teszik azt, aki kimondja őket. A magány itt még nem dermedtség. Ezért lehetséges, hogy a csehovi dráma monológjai magában a dialógusban legyenek jelen.

(Peter Szondi: A modern dráma elmélete, 1956)

A darab több mint kétszer olyan hosszú, mint egy átlagos, a néző számára befogadható és emészthető színmű. (A Fekete Sas Kiadó 2001-es Csehov-kötetében például a „Ványa bácsi” 46, a „Három nővér” 59, a „Platonov” 154 oldalt tölt ki.) Színrevitele szinte kizárólag jelentősen megrövidített formában lehetséges és szokásos. Emiatt a dramaturgiai munka rendkívül fajsúlyos, a szöveg húzása nélkülözhetetlen, de így más és más figurák, jelenetek és történetiszálak tűnnek el nyomtalanul aszerint, hogy a rendezői koncepcióból melyik hiányozna legkevésbé. Így mindegyik rendező megírja a maga saját „Cím nélküli darab”-ját, „Platonov”-ját, „Apátlanul”-ját.

(Várady Zsuzsa: Platonov gépzongorára, 2006)

Ki látott ilyen hősoket és hősnőket? A hősök az unalom csöpörgős égboltja alatt ásítognak, isznak, vonják a vállukat... Nincs megoldása a drámájuknak, akár az életnek sincs.

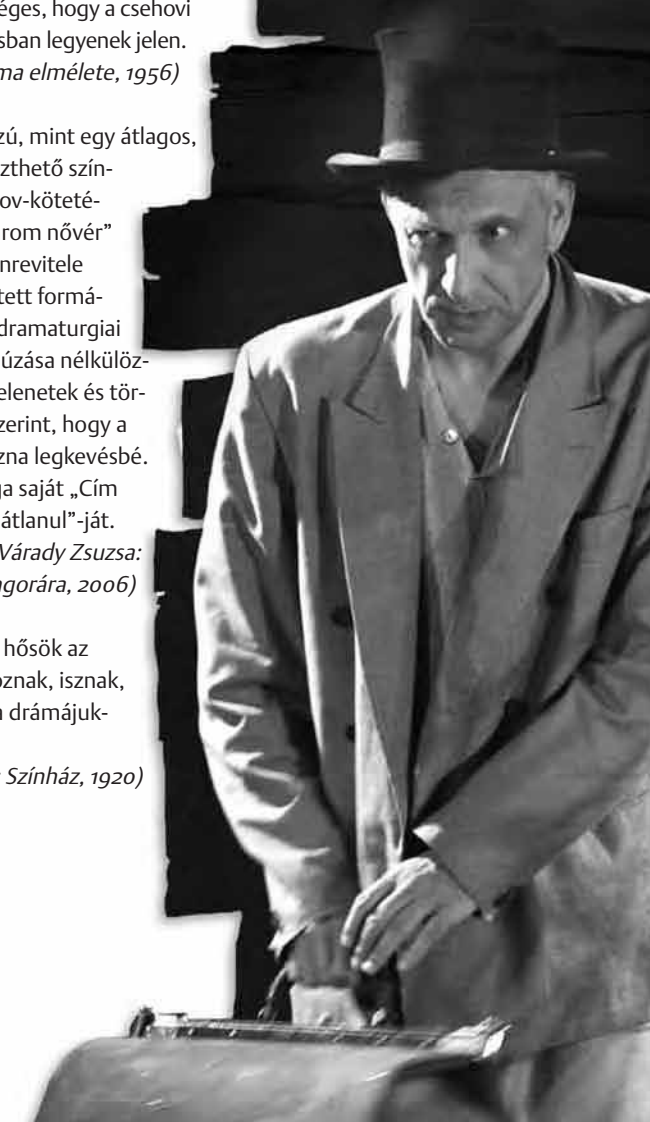
(Kosztolányi Dezső: Színház, 1920)

Csehov és orvos-barátai, Moszkvában

Csehov és barátai Melihovóban

A felesleges ember

A XIX. századi orosz irodalom egyik legjellegzetesebb hőstét, a **felesleges embert** Puskin teremti meg Anyegin alakjában. A korabeli kritika szerint Anyegin átlagost meghaladó intelligenciáját, tehetségét emberi gyengesége folytán nem tudja a közösség javára kamatoztatni, s ezért válik feleslegessé a világban.

A Platonov... mindenekelőtt a 19. századi orosz irodalom egyik alaptémájának, a „felesleges ember” típusának és problematikájának újrafogalmazása ... A Platonov bizonyos értelemben az Anyegin újraírásának is felfogható. Ismeretes Dosztojevszkij mondása, hogy „Mindannyian Gogol Köpönyeg-éből bújtunk ki.”. Ez azonban féligazság, a 19. századi orosz irodalom egyik felére érvényes csupán, a másik fele Puskin Anyegin-jéből „bújt ki”. ... A darabban a „felesleges ember” típusa és problematikája több figura révén válik alapvető tartalomává; Platonov alakjában mintegy teljesen átvilágítva, Vojnyicev és Trileckij alakjában pedig nagyobb távlatból szemlélve, más-más képletként jelenik meg. ... Csehov, akinek színházi alapélményei közé tartozott a Hamlet, és alapvető olvasmányélményei közé a Don Quijote, 1897. április elején Mihail öccsének írt levelében azt tanácsolja... hogy olvassák el Turgenev Hamlet és Don Quijote című tanulmányát. Turgenev ebben az esszéjében szinte ősképszerű emberi modellekké általánosítja-stilizálja és szembeállítja egymással Hamlet, a felesleges ember és Don Quijote, a cselekvő hős alakját... Ha felfigyelünk rá, hogy a Platonov tele van Hamlet utalásokkal, a jelenséget ebben a gondolati összefüggésben kell értelmeznünk.

(Fodor Géza, Miért érdemes játszani a Platonovot?, 1990)

Lermontov:

Nem, nem Byron, más vagyok én,
Egy választott a sokaságból,
Mint ő, világ-hajszolta vándor,
De orosz lélek szállt belém.
Korábban kezdtem én, s korábban végzem,
a művem csonka lesz.
Lelkemben, mint az óceánban,
Remények roncsa meredez.
Ki ismeri fekete mélyed,
Nagy óceán, zord végtelen?
Ki mond el, eszmék, szenvedélyek?
Én – vagy az Ég – vagy senki sem.

ford. Lator László

Csehov és a Művész Színház társulata, Jaltában

Csehov

Csehov

Lika Mizinova,
Csehov közeli barátja

Csehov és Muszina-Puskina színésznő

Csehov és a Művész Színház társulata

Csehov és felesége,
Olga Knipper

A főhős, bár kétségtelenül nem középszerű, nem is kiemelkedő egyéniség. Nem Byron és nem is Napóleon. Még ha szellemi képességei meg is lettek volna ahhoz, hogy nagy emberré váljon, hiányzott maga a „nagy emberré válás képessége”. És Platonov éppen átlagon felüli képességei által látja meg a zsenialitás elérhetetlenségét is.

De hát nincs átmenet zsenialitás és fölöslegesség között? Miért ne élhetne valaki értelmes, célokkal teli életet? Platonov vágyakozik e másik létmódra, anélkül, hogy tenne érte valamit és anélkül, hogy pontosan tudná, mire vágyakozik. Nincsenek céljai, így nincs miért küzdenie, s nem is reménykedhet a beteljesülésben.

Platonovnak önmagával kell szembenéznie. Ezért kiutat vagy megoldást egyik nő sem hozhat számára.

(Várady Zsuzsa: Platonov gépzongorára, 2006)

A Tábournokné nyárköszöntő ünnepséget rendez. A vendégek zömmel értelmiségiek. Ez azonban esetükben csupán foglalkozást jelöl, minthogy egy olyan társadalomban élnek, valahol Európa és Ázsia határán, amelyik igazi értelmiségi küldetésüktől megfosztotta őket. Egy mozdulatlan birodalom tétova tagjaiként, minden érdemi döntéshozatalból kirekesztve, ez az értelmiség csupán tanúja lehet – természete szerint ki izgatott, ki hallgatag tanúja –, de cselekvő részese nem, azoknak az óvatoss, felülről kezdeményezett és rendszerint csak félig megvalósuló reformoknak, amelyek, demokratikus intézmények híján, a nyilvánosság elől elzárt, titkos cári bizottságokban készülnek.

(Hankiss Ágnes: Jelenbe-zártak, 1981)

A Platonov jellegzetesen értelmiségi dráma, a leginkább az, Csehov valamennyi darabja közül. A főszereplők nemesi származása másodlagos ahhoz képest, hogy értelmiségi hivatásuk van: Platonov tanító, Vojnyicev filozófiát végzett, Trileckij orvos, Szofja úgyszólván

„ideológus”, Grekova vegyészkedik. A darab anyaga az értelmiségi lét problematikussága, amit egy elmaradott társadalom modellértékűvé, példázatosá fokoz. ... Egy elmaradott társadalom a gyakorlati életben mereven behatárolja megvalósítási-megvalósulási lehetőségeit, „felesleges emberré” teszi az értelmiségit. Az illúziók elvesztése frusztrációhoz vezet, az emberek úgy érzik, hogy nincsenek a helyükön, hogy feleslegesek és elvesztik aktivitásukat – s mindezek következtében önmagukat. Ebben a helyzetben különös élességgel vetődnek fel az ember számára a „ki vagyok én?”, „milyen ember vagyok én?”, a „mi a szerepem az életben, a világban?” kérdései – ugyanakkor ebben a helyzetben szinte lehetetlen választ adni ezekre a kérdésekre.

(Fodor Géza: Miért érdemes játszani a Platonovot?, 1990)

Doin:

Csak gyászolok. – Minek a szó. –
Élek még? – Sírba volna jó. –
Gondolkodom? - Irtóztató.

ford. Kosztolányi Dezső

A régebbi nagy oroszok „felesleges emberekről” írtak – Csehov műveiben az egész világ felesleges emberekből áll és felesleges maga a világ is.

(Szerb Antal: A világirodalom története)

„A boldogtalan ember egoista, dühös, igazságtalan, kegyetlen, és még az ostobánál is kevésbé hajlamos embertársai megértésére. A szerencsétlenség nem fűzi össze, hanem elválasztja egymástól az embereket, még ott is, ahol a hasonló fájdalom összekötő kapocs lehetne.”

(Csehov)

Csehov

Csehov

Csehov Jaltában

Csehov

Csehov, jaltai dolgozószobájában

Csehov Lika Mizinovával
Meljovóban

Csehov,
Scepkina-Kupernyik
és Javorszkaja
moszkvai színésznőkkel

Csehov és
Olga Knyipper

A címről

A darabban elkeseredett vita folyik apák és gyermekeik között: Platonov gyűlölettel emlékszik vissza meghalt apjára, a fiatal Glagoljev viszonya gazdag apjához teljességgel cinikus... a gyerekek rendezetlenül és boldogtalanul élnek, mert nincs olyan apjuk, akit tisztelhetnének. A darab egész tartalma megfelel az Apátlanul címnek...

A mai napig irodalomtörténeti viták lángolnak fel a kérdés körül: milyen címen autentikus bemutatni Csehov első színművét?

Nem célunk a vita eldöntése, de előadásunk célkitűzéseihez mégis ez a cím állt legközelebb. Színházunk előadásának szövegkönyve, szándéka szerint igyekszik közelebb hozni a Csehov későbbi darabjaira jellemző polifonikus dialógtechnikát, és érzékeltetni, hogy a címben jelzett állapot, érzés nem csak Platonov, de a többi szereplő számára is meghatározó.

”A Platonov címet ki akartam zárni, mert hamis irányba viszi a darabot, tévesen szuperhős státuszt ad neki. A darab elsősorban nem Platonovról szól, hanem arról, ahogyan vele együtt szemléljük a világot. Az apátlanság fogalma áll a legközelebb a darab témájához. Olyan nemzedékről szól, amely elszakadt a tradícióktól, a családtól. Ez nem mindig az ő hibája, néha a családé. A mai idők egyik fájdalmas pontja az emlékezetvesztés, a múlttal szembeni távolságtartás. Hogyan lehetséges, hogy ötven-hatvan évvel a második világháború befejezése után megjelenik a fasizmus az utcákon? Ez is az apátlanság következménye.”

(Jurij Kordonszkij)

Csehov újratöltve

INTERJÚ A RENDEZŐVEL

Kamaszkorában Odessza műugróbajnoka volt, később programozó matematikusként dolgozott, hogy aztán mint színházrendező váljon ismertté Jurij Kordonszkij. A negyvenegy éves művész pályafutását szinte végigkísérte Csehov: már egyetemistaként is a Platonovot próbálta, a román Bulandra Színházzal pedig három éve a Ványa bácsit vitte színre.

– Egy Excel-táblát azért tudna még készíteni a próbákról?

– Persze, de összerakok egy számítógépet is, ha kell. Mindig élveztem az ilyen munkát

– Akkor miért hagyta abba?

– Ezt nehéz megmagyarázni. Egyik nap, még arra is

emlékszem, hogy hétfő volt, éppen a munkahelyemre indultam, amikor valami belém nyilallt. Arra gondoltam, hogy mit keresek én itt, miért megyek be, miért töltöm ezzel az életemet. Hirtelen minden olyan értelmetlennek tűnt.

– És?

– Hazamentem, és betelefonáltam, hogy kilépek. Pár hónappal később felvételiztem a szentpétervári színművészeti egyetem színész-rendező szakára.

– Csak így?

– Azért volt némi előéletem. Gyerekszínészként kezdtem, tizenegy évesen már náci által elrabolt kincsek után kutattam egy játékfilmben. Később színjátszó kört vezettem, az odesszai egyetem csapatával pedig egy televíziós vetélkedőn szerepeltem. Jeleneteket kellett rögtönözni és eljátszani a műsorban, aminek Vidá-

Drugi ambe nep bol

mak és Leleményesek Klubja volt a címe.

– A színművészeti egyetem milyen volt?

– Eleinte nehéz. A tévéműsor miatt afféle celebrity voltam, ezért mindenkit meg kellett győzőm arról, hogy alkalmas vagyok a pályára. Az osztályfőnököm, Lev Dogyin például sokáig tartózkodó volt velem. Egyébként egyetemistaként vele kezdtem el próbálni a Platonovot, a bemutatóra viszont csak négy évvel később, Dogyin társulatában, a Malij Tyeatr-ban került sor.

– Aminek ön tizenkét évig volt a tagja, mégsem itt rendezett először. Miért?

– Ez már egy másik hétfő története. Ültem a színházi fodrásznál a Malij Tyeatr-ban, és ugyanazt a hiábavalóságot éreztem, amit hajdan: sok darabban játszottam, de hiányzott valami. Hirtelen felálltam a székből és átmentem az utca túloldalára, ahol történetesen szintén egy színház működött. Mondtam az igazgatónak, hogy rendező vagyok, bár ezt momentán semmivel nem tudom bizonyítani. Aztán kértem tőle egy darabot, hogy megrendezhessem.

– Adott?

– Szerencsére igen. Egy modern melodráma volt, afféle populáris szerelmi komédia. Egyébként ez volt az utolsó eset, hogy nem magam választottam meg, mit rendezek.

– Dogyin mit szolt?

– Kicsit meg volt sértve. A bemutatóra azért eljött, de természetesen nem tetszett neki, amit csináltam. Később aztán tőle is kaptam lehetőséget a rendezésre, ám egy idő után a saját utamat akartam járni.

– Már ismert művész volt, amikor néhány éve Amerikába költözött. Egy újabb hétfő?

– Kivételesen nem. A rokonaim egy része ugyanis Amerikában élt, és én hozzájuk mentem Chicago-ba. Egyébként félelmetes volt, amikor megkaptam a vízumot. Úgy éreztem, mintha kiszállnék a járókából, hogy elkezdjek járni.

– És: hogy megy?

– Egyre jobban. Rendezek és tanítok, ezért csak szünidőben tudok Európába jönni.

– Miért pont a Platonovot rendezi Budapesten?

– Mert érdekesnek tartom. Csehovnak ez valószínűleg a legelső darabja, ezért magán hordja még az elődök műveinek jegyeit, ugyanakkor már benne van a későbbi Csehov.

– Ráadásul a saját múltja is visszaköszön benne, hisz négy évig próbálta.

– Aztán négy évig játszottam is Kirill szerepét a Malij Tyeatr-ban. Az azonban nem az én előadá-

som volt, hanem Dogyiné. Akkor sok mindent másképp csináltam volna, de nem lehetett.

– Most viszont lehet. Ehhez jó néhány karaktert felerősített, másokat viszont egyszerűen kihúzott az eredeti műből. Ezt lehet?

– Persze. Olyan darabot akartam, amely visszahozza a darab többszólamúságát: a szerepek így kiegyenlítettebbek, hasonlóan hangsúlyosak. Ebben az előadásban például senki nincs igazán a középpontban. Platonov helyébe Jegorovot, vagy Petrovot is odaállíthatnánk, hisz nem az a lényeg, hogy ők mit csinálnak, hanem hogy velük mit csinál az élet.

– Azért Platonov elég aktív: tönkretesz mindenkit, aki a közelébe kerül.

– Pedig ő is csak elszenvedi az életet. Az embernek támadhat persze olyan illúziója, hogy ura a sorsának, irányítja azt, de végül mindig kiderül, hogy ez nem így van. Platonov erre döbben rá, amikor azt mondja egyszer: de én nem vagyok erőd! Én gyenge vagyok, borzalmasan gyenge!

– Elég fatalista megközelítés.

– Pedig a darab nem a fatalizmusról szól, hanem az emberi gyengeségről, kimerültségről, ürességről, ami napról napra mar szét, mint a sav. Ettől szenved az összes szereplő, és Platonov csak egy közülük. Ezért választottam a darabnak az ő neve helyett a Csehov-irodalom által is sugallt Apátlanul címet. Platonov ugyanis nem főhős, de még hős se nagyon. Inkább afféle antihős – mint mi mindannyian.

– Pedig ön gyermekszínészként még hős volt. Mi történt egyébként azokkal az elrabolt kincsekkel?

– Ami szokott: mindet beszolgáltattam a szovjet államnak.

Az interjút készítette: Falusy Zsigmond

Örkény István Színház 2007.
Felelős kiadó: Szirtes Tamás
Művészeti igazgató: Mácsai Pál
Szerkesztő: Radnai Annamária
Fotó: Gordon Eszter
Borító: Kőfaragó Gyula
Grafika: Bagossy Levente
Nyomda: deMax Művek Kft.

C S E H O V apátlanul

(Platonov)

színdarab

fordította: Radnai Annamária

Anna Petrovna Vojnyiceva,
fiatal özvegy, tábormokné KEREKES ÉVA

Szergej Pavlovics Vojnyicev,
Vojnyicev tábormok első házasságából
származó fia DEBRECZENY CSABA

Szofja Jegorovna, a felesége FÜR ANIKÓ

Birtokosok, Vojnyicevék szomszédai:
Porfirij Szemjonovics Glagoljev VÉGVÁRI TAMÁS

Kirill Porfirjevics, Glagoljev fia DÖMÖTÖR ANDRÁS

Marja Jefimovna Grekova,
20 éves lány TAKÁCS NÓRA DIÁNA

Nyikolaj Ivanovics Trileckij, orvos MÁCSAI PÁL

Abram Abramovics Vengerovics,
gazdag zsidó CSUJA IMRE

Iszak Abramovics,
Vengerovics fia, diák MÁTHÉ ZSOLT

Mihail Vasziljevics Platonov,
falusi tanító SZÉLES LÁSZLÓ

Alekszandra Ivanovna (Szása),
a felesége BÍRÓ KRISZTA

Díszlet: KHELL CSÖRSZ

Jelmez: FÜZÉR ANNI

Világítás: BÁNYAI TAMÁS

Súgó: JÁNOSKA ZSUZSA

Ügyelő: KÖRÖSI GYÖRGY

Asszisztens: ÉRDI ARIADNE

Tolmács: KOZMA ANDRÁS

Dramaturg: RADNAI ANNAMÁRIA

Rendező:

JURIJ KORDONSZKIJ

Bemutató: 2007. december 1.

Az előadás támogatói: **fidelin** (súgó) **Klubrádió**

C S E H O V
apátlanul